

opkomen tegen de bewering, dat alleen in Utrecht hierin onderricht wordt gegeven. Houdt dat gedurige prijzen van hetgeen niet uit onzen kring komt nooit op?

Nu heeft de heer Heijns een aantal vragen gesteld?

Ik zal ze niet alle beantwoorden.

Dat vraagt de geachte Scribent ook niet.

Doch wel wil ik over enkele iets zeggen, en wel in de eerste plaats over de vragen van salaris en plaatsen-verdeeling. Het spreekt wel vanzelf, dat de gemeente zorg heeft te dragen, dat de tractementen op peil zijn, opdat de dienaren van het altaar kunnen leven, en in de laatste jaren hebben onze kerken zich ook beijverd ten dezen opzichte haar roeping te vervullen. Wie kennis neemt van het rapport, dat door de deputaten voor de verbetering van predikants-tractementen op de Synode van Leeuwarden is uitgebracht, moet erkennen, dat over het algemeen de kerken niet onvoldoende zijn, en de oogen geopend zijn voor den nood, die in menige pastorie heerschte. Natuurlijk zijn er hier en daar nog misstanden. In sommige gemeenten kan men er veel meer gedaan worden, doch deze „overblijvende zonde en zwakheid“ mag ons niet verhinderen het goede te waardeeren, dat inzake de tractementen tot stand is gekomen. Dat bij de salarisaanvraag de koster etc. niet mogen vergeten worden, spreekt wel vanzelf. En wat de zitplaatsen aangaat, kan ik niet anders inzien, dat het stelsel van verhuren, op welke wijze dan ook, in onze kerken niet mag gehandhaafd. Dit stelsel geeft, hoe men het ook wendt, aan den rijkere altoos een voorrecht boven den armere, en dit m.i. in strijd met den regel van Jakobus 2. Vooral leidt het tot zeer ongewenschte toestanden in die kerken, waar men voor de z.g.n. vrije plaatsen banken heeft, die minder gemakkelijk zitten, en degenen, die betalen, voor hun geld stoelen of mooiere banken, zelfs familiebanken bekomen kunnen. Dergelijke praktijken voeren den Mammon-dienst in de kerk in. Het beste stelsel is naar mijn meening dat der familiebanken, die aan de gezinnen door loting worden toegewezen.

Een ander punt, waarop ik even wil ingaan is de vraag, of ambtsdragers etc. niet wat al te uitsluitend gekozen worden uit den kring van den middenstand. Ik kan dit niet ontkennen, en geloof ook, dat voor de keuze van ambtsdragers geleet moet worden op bekwaamheden tot het ambt, onverschillig van welke maatschappelijke positie ze zijn. Het mag niet voorkomen, dat, gelijk wel eens

geschied is, de kerkeraadsleden alleen voor baren openstaan, en een arbeider daarin geen toegang verleend wordt. Doch deze ongewenschte toestanden zullen in den laatsten tijd wel verdwijnen als sneeuw voor de zon, en dat niet zoozeer, omdat we leven in een tijd van democratie, doch vooral omdat de beperking van den arbeidsduur het velen werklieden mogelijk maakt zich aan den kerkelijken arbeid te geven. Hiervoor ontbrak vroeger de tijd. De sociale toestanden lieten zulks veelal niet toe. Men moest wel mannen kiezen, die economisch meer vrijheid van beweging hadden, omdat anders de belangen der gemeente niet voldoende behartigd konden worden, doch deze reden vervalt al meer en meer. En wanneer de invoering van den korteren werkdag ten gevolge mag hebben, dat ook onze arbeiders zich meer wijden aan het kerkelijk leven, dan hun vroeger mogelijk was, is dit een profijt, dat niet licht mag geschat worden.

Wat de vermeerdering van invloed en zeggenschap van de leden aangaat, wil ik dit opmerken, dat gemeentevergaderingen uitnemend zijn, en ernstig medeleven van de leden met alle zaken der kerk dringend noodzakelijk is, mits niet de gedachte post vat, dat de regeering der kerk bij de leden als zoodanig berust. De kerkeraad blijft verantwoordelijk. Hij heeft zeker in gewichtige aangelegenheden, en vooral bij de regeling der financiën, de gemeente, en dan broeders en zusters, te hooren, doch de beslissing is aan hem, en voor een valsche genaaemde democratie zij onder ons geen plaats. Echter stelle men van de belangstelling der gemeente zich niet te veel voor. Beantwoordt het bezoek op zulke vergaderingen aan de verwachting, die billijkerwijze gekoesterd mag worden? Ik geloof het niet. Voor overdreven optimisme moet gewaakt worden, al mag evenzeer niet uit het oog verloren, dat de kerkeraad op getrouwe medewerking van de leden gedurig moet aansturen.

Over de andere vragen zou nog veel te zeggen zijn.

Wat is b.v. de vraag van de leerstof op de catechisatie een belangrijk punt? Prof. Hoekstra heeft daarover uitvoerig in dit blad geschreven en ik behoef dit niet aan te vullen. Wel wil ik nog opmerken, dat, wanneer de catechismus behandeld wordt, als vanzelf de sociale aangelegenheden ter sprake komen, want de verklaring van de Wet biedt genoegzame gelegenheid om het maatschappelijk leven te belichten. Ook de vraag, of de kerk moet steunen bij staking, eischt breedere bespreking. Evenzeer het punt van de sociale be-

lijdenis-artikelen, waarmede men niterst voorzichtig moet zijn. Laat de kerk zich toch hoeden voor het euvel, dat op politiek terrein niet vreemd is, dat tot een hoofdbeginsel verheven werd, wat later een afgeleid principe bleek te zijn, en geen sociale dogma's uitspreken, die niet evident in de Heilige Schrift liggen uitgedrukt. Wat tenslotte de tucht betreft, de kerk oefent alleen censuur over bepaalde zonden, en ook over overtreding van het achtste gebod, terwijl zij altoos zeer voorzichtig is geweest in haar houding tegen de b.v. Christen-socialisten. De tucht gaat niet over partijen of richtingen of groepen van menschen, doch over personen, en alleen, wanneer gebleken is, dat hun leer of wandel strijdt met het Woord Gods. Bij ieder lid moet dit individueel onderzocht worden. Hierbij wil ik het laten.

En tevens deze artikelenreë sluiten.

Aan dit onderwerp is genoegzame aandacht besteed.

Doch ik wil niet eindigen, zonder met den heer Heijns te hebben gewezen op de gewichtige roeping, die de kerk in deze tijden van maatschappelijke woelingen heeft. Wij kunnen en mogen ons niet afzijdig houden. Wij mogen niet doen, alsof alleen de mystiek of de kennis der waarheid onze belangstelling waard is. Ook het sociale leven roept om licht. In prediking en catechisatie, in huisbezoek en kerkelijke organisatie kan veel gedaan worden om op dit geroep een antwoord te geven. God geve ons een lichtend licht en een zoutend zout te zijn.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Polemiek.

II.

In mijn vorig artikel heb ik getracht de beschuldigingen te ontkennen, die door Dr Kapteyn in „Het Gereformeerd Kerkblad voor Drente en Overijssel“ geuit waren tegen mijn artikel: de mentaliteit van den evangelist. Dit was echter nog maar een voorpostengevecht. In het Kerkblad van 1 April is Dr Kapteyn overgegaan tot een front-aanval op de evangelisatie in het algemeen. Wat er ook minder duidelijk moge zijn in zijne beschouwingen, het schijnt klaar als de dag, dat hij van de evangelisatie niets moet hebben. Hoewel een vijand van dikke woorden, gebruikt hij ontzaggelijk-zwaarwichtige ar-

thodoxie niet in den verraderlijken kuil van een valsche conservatisme“.

Bij zijn vertrek uit Utrecht werden aan Dr Kuyper door zekeren Johannes op 31 Juli 1870 eenige Dichtregelen opgedragen, gedrukt door H. Melder. Prijs 5 cents. Per 25 ex. f1. Zie het Bijvoegsel van De Stichtische Courant van 27 October 1917.

In later jaren heeft Dr Kuyper nog meermalen op Utrecht gewezen als een bewijs, dat men met een bezetten van alle ambten door orthodoxen, er zonder meer nog niet is.

„Laat men ons tot moe wordens toe een betoog voorleggen, dat in onze kerkorganisatie nog zoo goede elementen zijn, mits er maar andere personen komen, en wie Utrecht kent en liefheeft met nog een andere dan blinde liefde, wordt van de juistheid dier zienswijze nimmer overtuigd.“ De Heraut, 24 Nov. 1871.

„In de Modernen alleen schuilt het kwaad niet. Denk u, dat het gelukte alle predikantsplaatsen met geloovige leeraars te bezetten, en de logica van ons beginsel in geheel onze tegenwoordige organisatie te doen werken, welnu, dan hadt ge de Utrechtse toestanden! Utrecht ken ik. Ik heb er zelf twee gelukkige levensjaren doorgebracht. Ge behoeft mij dus niet te verdenken, dat ik kwaad zal spreken van mijn oude gemeente. Maar als men mij Utrecht als kerkelijk ideaal wil voorhouden, dan antwoord ik: aan mijn hooggeschatte voormalige ambtgenooten ligt het niet, aan de onderlingen ligt het niet, het ligt niet aan diakenen noch kerkvoogden, veelmin aan den uitnemenden kring geloovigen, die de kern der gemeente vormen, maar met dat al een stad op den berg, een licht op den kandelaar is Utrecht niet. Uitsluitend aan de organisatie, uitsluitend aan de Volkskerk wijf ik dit. Op het wrakgeslagen schip in het midden der baren staat de beste bemanning machteloos, brengt zelfs een Barend aan het roer geen heil.“ Confidentie 1873, blz. 103 en 104.

„Wat is uw voorslag tot wegneming van den misstand?“

Orthodoxe predikanten; orthodoxe kerkeraaden; orthodoxe gemeentelieden!

En Utrecht dan!

Daar bestaat die „ideaal“toestand reeds twintig jaren en het blijft in dit opzicht de stad der zeven kerkhoven vooralsnog“. De Heraut, 23 Juni 1878.

Van deze benaming „de stad der zeven kerkhoven“ voor Utrecht, komt het vaderschap toe aan den voormaligen Utrechtschen predikant W. J. Jorissen. Zie nr 8 van deze Bibliografie.

Onder de portretten der predikanten, die de Ned. Herv. Gemeente te Utrecht gediend hebben, is, na zijn overlijden, ook dat van Dr Kuyper opgenomen als wandversiering in de kerkeraadskamer op het Domplein.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXXI.

27. Conservatisme en Orthodoxie. Afscheidsrede, uitgesproken in de Domkerk te Utrecht, 31 Juli 1870. Amsterdam, H. De Hoogh & Co.

Nog geen drie jaren was het geleden, dat Dr Kuyper zijn intrede te Utrecht had gedaan. Door zijn aannemen van het beroep naar Amsterdam kwam thans het uur van scheiden.

Een nog levend Dienaar des Woords, destijds student, deelt in de Herinneringen van de Oude Garde, blz. 98, het volgende mede:

„Toen ik Dr Kuyper kwam vragen, of hij het beroep naar Amsterdam niet kon afwijzen, gaf hij mij ten antwoord, dat van Amsterdam en niet van Utrecht de reformatie der kerk, waarom hij worstelde, alleen kon uitgaan. Dat zag hij als de bedoeling Gods in zijne roeping naar de hoofdstad des lands.“

De afscheidstekst luidde: „Houdt dat gij hebt“, Openb. 3:11m. Naar aanleiding daarvan waarschouwde de scheidende leeraar tegen de valsche behoudzucht (conservatisme) en wekte hij op tot de ware behoudzucht (orthodoxie).

In zijn inleiding herinnerde hij, hoe hij in zijn intreesprek gesproken had van het kerkelijk vraagstuk, en toen de meening bestreed, alsof dat vraagstuk het geloof niet raakte. Hij waagde toen het vermoeden, dat de tijd van oplossing voor dat vraagstuk gekomen was, en ontveinsde de Utrechtse gemeente zijn bedoeling niet, om zelf daarbij naar plichtsbetrachting te streven. Welnu, wat sinds voorviel, versterkte die overtuiging.

„Het zijn stormachtige jaren geweest, die we doorleefden, en menig brokstuk viel weer van den bouwval neder. Het gomis aan een kerk, dien naam waard, deed de vraag naar haar wederoprichting toenemen. En door den driedubbelen strijd van kerkelijke verkiezing, om het kerkelijk goed, en voor den kerkelijken doop, is de eisch steeds klemmender aan ons kerkgenootschap gesteld, om ons of een Kerk van Christus terug te geven, of zelf door ontbinding te vergaan.“

Vervolgens toont de prediker aan, waarin de ware behoudzucht zich van de valsche onderscheidt: de valsche wil wat is, behouden, zoo als het is; de ware behoudt wat is, gelijk het wordt in Christus, d.w.z. opgestaan. En waar ook in het kerkelijk leven de oude vorm steeds meer onbruikbaar blijkt en de nieuwe nog wordt gezocht, is het de roeping der gemeente niet te houden wat de vaders hadden, maar wat

zij zelve heeft. Wel in aansluiting aan den vorm onzer vaders, maar toch uit onzen tijd moet de stof genomen, waaruit thans de levensvorm wordt bereid. Want niet in hun dagen, maar in onzen tijd te houden wat we in Christus hebben, is onze roeping.

Die roeping gold inzonderheid de Gemeente van Utrecht, die reeds sinds lange jaren haar naam aan den strijd voor rechtzinnigheid en geloof had verbonden.

„Ook dat talent is iets, dat ge hebt, ook daarvan zeg ik: „houd het“. Als men u elders benijdt, laat het dan om iets meer zijn dan om uw rechtzinnigen naam. Weet dan veelmeer door de levenskracht, die van uw rechtzinnigheid uitstroomt, anderen tot ja-lerschheid te verwekken. Elders klaagt men, dat er nog banden zijn, die belemmeren. — hier zijt gij vrij. Elders worstelt men nog om de prediking van het ongelooft terug te dringen. — hier werd die strijd reeds met overwinning gekroond. O! slaap dan niet op uw lauweren in en ban den waan, alsof met die eerste schermutseling de groote strijd reeds was volstreden. Immers, nu eerst komt de bange worsteling. Nu komt het er op aan, de vruchten van dien eersten strijd te toonen, door elk te overtuigen, dat de heerschappij der rechtzinnigheid de gemeente van Utrecht opbouwt, haar leven wekt, haar veerkracht verhoogt en het zand-deeg des Christendoms ook in haar maatschappelijk leven gisten doet. Nu wordt het uw roeping, om niet slechts elk voor u zelf, maar ook als gemeente te beslissen, of gij menschen-inzettingen nog gehoorzamen moogt, zoo ze de kracht van Gods Woord tegenhouden. Nu komt de moeilijke taak, om het nieuw gewekte gemeentelieven, met vaste hand te ordenen en weer den geestelijken eisch te geven, aan al wat geestelijk heet. Ja, nu vooral, wacht u de reuzenarbeid, om het niet-gelooft deel der gemeente, waarover men zich dusver weinig bekommerd heeft, weer met de kracht des Evangelies te bewerken, en te breken met dien valschen toestand, waarin ge tot dusver, zoo ik gelooven wil, uws ondanks, hebt verkeerd.“

„Met heiligen ernst roep ik u daartoe op. Gemeente! al zal het mij niet vergund zijn, in dien strijd met u op te trekken. Maar, al wacht mij thans in een andere gemeente de strijd, dien gij reeds achter u hebt, ook tot dien tweeden strijd zal het daar eens komen, en goed zal het mij zijn, dan anderen te kunnen toeroepen: „Ziet het aan Utrecht, wat de rechtzinnigheid ver-mocht!“

Na een persoonlijke herinnering aan de vaak beklemmende eenzaamheid, waarin hij met zijn meening te Utrecht in den kerkelijken strijd stond, en na de betuiging, dat hij te Utrecht eerst ten volle geleerd had wat het is, broeders en zusters van geestelijke maagschap te hebben, besloot hij met een waarschuwing tot de Gemeente voor de valsche behoudzucht, „Begraaf onze heerlijke or-

gumenten. Hij loopt niet met het snoeimes om een wilde loot te knotten, maar zweetend zwaait hij de zware zeis om alles glad af te maaien, kon het zijn met één suizenden slag. Hoor slecht's:

„En hier komt gij dus aan het Evangelisatievraagstuk, waaromtrekt zich opvattingen vastzetten en voor een deel reeds vastgezet hebben, die o.i. in strijd zijn met Gods Woord en die dreigen op groote schade uit te loopen voor de gemeente van Christus en voor de wereld niet minder....”

Drie zware beschuldigingen worden hier rustig op een rijtje gezet:

de evangelisatie (naar tegenwoordige opvatting) is in strijd met Gods Woord;
is een gevaar voor de kerk;
is een gevaar voor de wereld.

Ja, Ds Kapteyn vindt het noodig zijn requisitoir in eenigszins anderen vorm nog eens te herhalen in het slot van zijn artikel:

„En deze opvatting leidt tot vertroebeling van de wezenlijke verhouding van kerk en wereld en van het rechte inzicht van plaats en taak van de kerk ten opzichte van „die buiten zijn”. En dus tot schade van kerk en wereld beide.”

Allereerst breng ik gaarne aan Ds Kapteyn een woord van waardeering. Ik stel de rondheid op prijs, waarmede hij deze dingen uitspreekt. Bij het strijden voor de evangelisatie stuit men helaas zoo vaak op ondergrondse tegenwerking, bedekte toespelingen en dubbelzinnige antwoorden, dat zulk een openlijke tegenstand waardeering verdient. Wij moeten weten, wat wij aan elkander hebben.

In de tweede plaats gevoel ik iets van deernis voor hem. Hij plant zich in een zeer moeilijke positie. Hij is als Maurits, die aan het strand van Nieuwpoort zijn schepen zee deed kiezen, om te overwinnen of te sterven. Zoo baseert Ds Kapteyn alles op één worp. Want als hij zijn driedelige, zware beschuldiging niet behoorlijk kan bewijzen, heeft hij zichzelf ernstig geschaad. Wie als Dienaar des Woords in een Kerkblad zulke inderdaad hoogst ernstige stellingen poneert, moet daar al zeer deugdelijke gronden voor hebben. Kon wel eens zijn, dat het Ds Kapteyn verging als een maaiër, wiens zeis over de grashalmen heen in zijn eigen vleesch terecht kwam. Ik wil nu eens nagaan op welke gewichtige motieven deze driedelige aanklacht is opgetrokken.

De geachte schrijver heeft zijn stof ondergebracht in drie korte artikeltjes. Het eerste heeft als opschrift: „Kerk en Wereld”. Daarin wordt de volgende gedachtengang gevolgd.

„Christus vergadert Zijn kerk uit de geheele wereld. Hij heeft aan Zijne apostelen opgedragen: „Onderwijst alle volken”. Nu wordt niet de geheele wereld tot God bekeerd. Ook waar schijnbaar geheele volken gekerstend waren, treedt toch weer de afval in. De kerk is tegenover de wereld altijd in de minderheid. Evenals in den eersten Christentijd is ook nu de belijdende gemeente omringd van de massa, die zonder God en Christus daarenheen leeft en als de heidenen van alle tijden, leeft uit en voor de aarde.”

Verkort maar zakelijk is in dit resumé des schrijvers gedachtengang weergegeven. Tot zoover kan ieder aan deze voorstelling adhaesie betuigen. Juist in het feit, dat niet de geheele wereld bekeerd wordt, ligt de drangreden tot evangelisatie. Bij de leer der algemeene verzoening valt de prikkel tot evangelisatie weg. Als alles toch eindelijk terecht komt en allen eenmaal in één schuitje komen, wie zal dan niet gelaten dien tijd afwachten. Wetende den schrik des Heeren, bewegen wij de menschen tot het geloof. Deze aanhef is eerder motief vóór dan wel tegen de evangelisatie. Maar dan gaat Ds Kapteyn aldus verder:

„Dit is het onderscheid tusschen de oude heidenwereld, in het midden van welke de eerste Christelijke Kerk leefde en het moderne heidendom, dat thans de gemeente omringt, dat toen die menschen nog niet bekend waren geweest met het „Evangelie, terwijl thans de ontkerstende massa „afvallig is geworden en den Christus heeft verworpen.”

Wij zouden hierbij aan Ds Kapteyn willen vragen, verliest gij niet het verschil tusschen zuivere en onzuivere prediking uit het oog? Dat een volk in cultureelen zin gekerstend is, is nog niet het bewijs, dat het de zuivere prediking van den Christus heeft gehoord. Zijn niet gansche streken Roomsche gemaakt? Zijn niet ovenzoo gansche streken Hervormd gemaakt? Met hoeveel onzuiverheden in leer en praktijk is de kerstening niet bewerkstelligd! Veel van ons evangelisatiewerk is niet anders dan een aflossen van de geestelijke schulden waarmede wij erfelijk zijn belast. In sommige plattelandstreken zijn heidensche gebruiken nog in eere. Er is geen sprake van, dat de kerk van haar kersteningstaak zou kunnen zeggen: ze is af. Tegelijkertijd zijn andere volkslagen weer aan de kennis van het evangelie ontzonken. Ds Kapteyn erkent dit zelf:

„En nu moge het waar wezen, dat er onder „die massa velen zijn, die evenmin iets weten van

„den weg ter zaligheid” (nu komt het!)... „evenwel neemt zulks niet weg, dat de volkeren en „volkskringen, die in onwetendheid daarenheen leven „en zonder God en Christus leven en sterven, geoordeeld zullen worden als zulken, die den weg „der zaligheid hebben geweten en verworpen.”

Gelijk ik in het vorig artikel opmerkte, wreef Ds Kapteyn aan het Geref. Congres voor Evangelisatie vaagheid en algemeenheid aan. Niemand zal hem echter voor deze niteenzetting den lauwere van duidelijkheid kunnen uitreiken. Immers hij begint tusschen de heidenen en de moderne heidenen een onderscheid vast te stellen. De eersten verwerpen onwetend, de laatsten willems en wetens den Christus. Dan gaat hij er toe over dit onderscheid goeddeels uit te wischen, door te erkennen, dat het wel in theorie zoo is, maar dat het feitelijk toch veelal niet bestaat. In het Oordeel — zegt hij dan zonder eenige motiveering — zal gedaan worden niet naar den feitelijken, maar naar den theoretischen maatstaf. Waar Ds Kapteyn deze wetenschap vandaan haalt, heeft hij geheim gehouden. Niet uit het Evangelie, waar in Lucas 12:46 en 47 eenvoudigweg gesproken wordt van dienstknechten, die den wil des Heeren geweten en die den wil des Heeren niet geweten hebben. Dat onder bepaalde omstandigheden niet weten — weten is eene speculatie, waartoe ons hier geen recht wordt gegeven. Maar het vreemdste komt nog! Onmiddellijk aansluitend aan bovengenoemde beschouwing, gaat de schrijver voort:

„Doch, hoe dit zij....”

Maar wat is dat nu? Zoo pas heeft Ds Kapteyn gezegd, hoe het was. Zoo stellig mogelijk klonk het: „Evenwel neemt zulks niet weg”. Een volzin verder wordt alles weer op losse schroeven gezet, de stelling is in eene bloote veronderstelling verkeerd. Is het voor hem nu een zekerheid, een waarschijnlijkheid of louter eene mogelijkheid? Wij zullen er ons niet in verdiepen: hoe dit zij een argument tegen de evangelisatie, een bewijs voor de driedelige beschuldiging is het geenszins!

Indien ik goed zie, is de eigenlijke bedoeling van Ds Kapteyn deze. De zendingsvelden bieden den maagdelijken akker, terwijl over de gekerstende landen is gekomen het oordeel der verharding. De eigenlijke quintessence van deze beschouwing is: er zijn personen of volken, die voor genade in aanmerking komen en zulken, die er niet voor in aanmerking komen. Daartegenover wijs ik op het heerlijke woord: „Er is geen onderscheid” (Rom. 10:12). Het evangelie is voor Blank en Bruin, het is ook voor Bruin en Blank. In des Heeren verborgen Raad hebben wij niet in te dringen, de gemeente is niet geroepen om visschers van Joden of visschers van Javanen, maar visschers van menschen te zijn.

Ik ga nu over tot het tweede artikeltje, dat het opschrift draagt: „Roeping van de Kerk tegenover de wereld”. De schrijver wijst allereerst op het zendingsbevel en de daaruit voortvloeiende zendingsroeping der gemeente. Hij erkent, dat deze roeping lang schandelijk is verwaarloosd, wij zouden er bij willen zeggen: laet ons die les der historie benutten! Dezelfde tegenstand eens tegen de zending gericht, keert zich nu tegen het evangelisatiewerk. Thans, zegt Ds Kapteyn, wordt deze zendingsroeping onbedongen aanvaard.

„Doch anders komt het te staan, wanneer wij „ons afvragen, wat is de roeping van de gemeente „tegenover die nabije wereld, die haar omringende massa, die met God en Christus gebroken „heeft.”

Dat de zaak in beginsel anders komt te staan, kan ik niet toegeven. Er is in het wezen der zaak maar ééne zending: De zending van den Zone Gods in de wereld. Hij is van den Vader in de wereld gezonden als de zendeling uit Gods heerlijkheid. Daar komt nu nog niet eens een andere zending overheen, maar Jezus zet Zijne zending voort door het mediair van Zijne gemeente. Joh. 17:18: „Gelijkerwijs Gij mij gezonden hebt in de wereld, alzo heb ik hen ook in de wereld gezonden”. De gemeente is daarom zendingsgemeente. Ze is niet gezonden naar Java of Soemba, maar in de wereld. Ik heb in m'n artikel: „Evangelisatie en Zending” dat breeder trachten te ontwikkelen. Ds Kapteyn vervolgt:

„Dat Gods Kerk een roeping, een zeer dure „roeping heeft, ook tegen die haar omringende „wereld, dat kan niemand betwisten. Maar is die „roeping gelijksoortig, althans moet die roeping „op dezelfde manier worden vervuld als die tegenover de volkeren, die van God en Christus nog „nootig gehoord hebben? Rust m.a.w. op de gemeente „de plicht om door expresse prediking zich te „wenden tot die wereld en precies te doen als bij „de zending onder de heidenen: gezanten uitzenden, „die den menschen vertellen van den eenigen Naam, „die onder den hemel gegeven is. Moet die arbeid „worden georganiseerd evenals de Zendingarbeid?”

Allerlei vragen van principe en praktijk zijn hier dooréén geweven. Ds Kapteyn geeft volmondig toe

de kerk heeft eene roeping tegenover de haar omringende wereld, een zeer dure en hooge roeping. Naar mijn gedachte kan die zeer hooge en dure roeping geen andere zijn dan die der prediking, die der onderwijzing. In het wezen is die gelijk aan de zendingstaak: heel de kerk is de missionaire dienaar van Jezus Christus. Of de kerk die taak nu precies moet vervullen als de zendingstaak, op dezelfde manier, is geen kwestie van principe meer, maar van praktijk. En nu is het wel hoogst merkwaardig, dat juist als het gaat over de manier, over de vraag of we precies zoo moeten doen — u voelt hoe zwak hier de zaak gesteld is — dat we dan juist de oorlogsverklaring krijgen:

„En hier komt ge dus aan het Evangelisatievraagstuk, waaromtrekt zich opvattingen vastzetten en voor een deel reeds vastgezet hebben, die o.i. in „strijd zijn met Gods Woord en die dreigen op „groote schade uit te loopen voor de gemeente van „Christus en voor de wereld niet minder, die „men zegt, in die Evangelisatiearbeid te zoeken en „die, als die opvattingen juist waren, de gemeente „des Heeren zouden plaatsen voor eene roeping, die „het haar onmogelijk zou zijn te volvoeren.”

Hiermede eindigt dan artikel no. 2.

Als wij het even recapituleeren, krijgen wij het volgende Ds Kapteyn erkent de roeping der kerk tegenover de nabije wereld.

Ds Kapteyn geeft zelf niet aan, waarin die roeping bestaat.

Ds Kapteyn vraagt slechts of die roeping gelijksoortig is aan de zendingsroeping.

Ds Kapteyn beschuldigt de evangelisatie (zonder andere omschrijving van wat hij daaronder verstaat) in strijd te zijn met Gods Woord en een gevaar te zijn voor Kerk en Wereld.

In een volgend artikel zullen wij zien of het den schrijver gelukt is dit alles te motiveeren en te bewijzen.

N. B.

Zelfuitbreiding. Zelfverzorging. Zelfregering.

De Engelschen en Amerikanen zijn sterk in het uitvinden van geveulgeelde woorden. Overbekend is b.v. het woord, waarmee 40 jaren geleden de Student Volunteer Mission (studenten, die zich vrijwillig bonden om aan het einde van hun studie naar het zendingsveld te gaan) in Amerika optrad, n.l. The Evangelisation of the world in this generation, met het doel dus geheel de wereld het Evangelie te brengen tijdens het nu levend menschen geslacht. Zulk een woord bezielt, vuurt aan, wekt enthousiasme; het houdt anderen een ideaal voor, dat waard is nagestreefd te worden. Wij luwe Nederlanders mogen twijfelend het hoofd schudden en in een critisch betoog wijzen op de onuitvoerbaarheid, het Angelsaksische ras laat zich daardoor niet influenceeren, en blijft met zijn devies dweepen.

Van over de zee komt ook de omschrijving van het zendingsdoel als zelfuitbreiding, zelfverzorging en zelfregering der zendingskerk (self-propagation, self-supporting and self-governing). Op de Wereld-zendingsconferentie van Edinburg 1910 werd dit ideaal algemeen aanvaard en ook bereikbaar geacht, al zou het ook niet overal zijn in afzienbaren tijd.

Bezien wij deze doeleinden van nabij en laten wij tevens onderzoeken, in hoever de zending haar wenschen heeft vervuld gekregen.

In een weinig geestdriftig geschreven artikel in „The Int. Rev. of Miss.” onder den titel The Church in the Mission Field, klaagt Dr Brown over de kerken op het zendingsveld, en hij vindt, dat er van het nagestreefde ideaal al heel weinig terecht gekomen is, wat hij na een zelfstandig ingesteld grondig onderzoek bewijst.

Nemen wij eerst de zelfuitbreiding. Gelijk dit woord duidelijk aangeeft, behoort een zendingskerk de prediking van het Evangelie niet aan de zendingen over te laten, maar moeten de bekeerde inlanders zelf door woord en daad hun stam- en volksgenooten trachten te winnen voor de waarheid. Ieder Christen moet zijn licht laten schijnen voor de menschen; is het goed, dan gaat er van den wandel der toegebrachten een sprake uit. Gelijk dan ook onze catechismus zegt, dat het doel der goede werken bepaald is om onze naasten voor Christus te winnen.

Wij gevoelen, hoe vooral onder heidenen en mohammedanen de verantwoordelijkheid der Christengemeente groot is; op de belijders van Jezus wordt scherp gelet; velen, die aarzelen met hun valschen godsdienst te breken, moeten in den middelijken weg den laatste stoot krijgen door de uitblinkende vroomheid der Christenen. Overbekend is b.v. de kracht, die er uitgaat van het Christelijk gezin der zendingen en de Christelijke barmhartigheid, in de zendingshospitaal beoefend. Leerlingen wekken, maar voorbeelden trekken.

In de eerste drie eeuwen, toen de apostelen en hun medearbeiders waren heengegaan, was het zendingswerk niet zoo georganiseerd als in onzen tijd; toch breidde zich het Christendom in betrekkelijk korten tijd uit in alle Romeinsche en Grieksche landen; dat is onder den zegen des Heeren te danken geweest aan de geloovigen zelf; schier ieder

Christen was een „propagandist“ van zijn geloof. En hoe is het nu in de zendingkerken gesteld? Met lof kan worden gesproken van de Christenen in Korea en Oeganda, wier ijver in het brengen van het Evangelie aan hun naburen wereldbekendheid heeft gekregen. Droevig klein en zwak waren de kerken in den tijd van hun ontstaan, maar zij hebben zich wonderlijk uitgebreid. Vrouwen, het werk der zending wordt schier overal gezegend. Ruim een eeuw geleden begon de Protestantische zending zich eerst met volle kracht te ontplooiën: een groot deel der wereld is pas een halve eeuw bezet, en zeer belangrijke zendingsvelden ternauwernood eenige tientallen van jaren. Nu kan men niet teveel op cijfers aan, maar het wil toch wel wat zeggen, dat, terwijl de toestand zoo is als wij die boven opgaven, in de eerste honderd jaren der nieuwe zending het getal der Christenen op het zendingsveld op zijn minst tweemaal zoo groot is als het getal Christenen in de geheele wereld aan het einde van de eerste eeuw onzer Christelijke jaartelling. Nogmaals, al zegt dit nu nog niet zoo heel veel, het kan ons toch bemoedigen, en houdt de klacht terug, dat het werk der zending zoo goed als vruchteloos is.

Echter, nu kan het niet worden ontkend, dat deze groote uitbreiding van het Christendom niet te danken is aan den propaganda-arbeid der inlandse Christenen; verreweg de meesten gevoelen al zeer weinig hun verantwoordelijkheid en laten het werk gaarne over aan de zendelingen en hun helpers. Zullen wij ze echter hard vallen? Hoe staat het met ons zelf? Zou er wel een georganiseerde evangelisatie-arbeid noodig zijn, indien alle ware geloovigen hun roeping betrachtten? Ja, zou er niet veel waarheid liggen in het zeggen, dat er zelfs geen zending meer behoefde gedreven te worden, indien al Gods volk alle eeuwen door met woord en daad voor de zaak des Heeren geijverd had?

Bij de zelf-uitbreiding komt de zelfverzorging. Ook dit woord geeft duidelijk de bedoeling aan. Gelijk de zendingkerk er naar staan moet om de volksgenooten te winnen, zoo moet het ook haar streven zijn om tot financiële zelfstandigheid te komen. Het is wel gemakkelijk door de zendende kerken te worden onderhouden, maar dat mag niet altijd doorduren; er moet een einde aan komen, hoe eer hoe beter.

En hoe staat het nu met dit ideaal? Dr Brown geeft enkele voorbeelden, waarvan het voor ons genoeg is één hier te noemen: een zendingsgenootschap in Amerika heeft bijna negentig jaren in Engelsch-Indië gewerkt, en brengt jaarlijks voor haar arbeid bijeen meer dan 1½ miljoen gulden, en toch heeft zij slechts vijf kerken in Indië, die zich financieel kunnen redden! En zoo is het naar verhouding overal, ja dikwijls nog erger.

Regel is, dat de meest uitgebreide zending ook de grootste inlandse kerken heeft op haar terreinen. Ligt het nu niet voor de hand, dat die kerken eindelijk den geldelijken steun der zending konden missen? Waar moet het heen, indien met den groei der inlandse kerken de financiële lasten voor de zending in plaats van lichter juist zwaarder worden? Het is niet moeilijk in te zien, dat dit uitloopt op een ramp.

De draagkracht der kerken in het moederland heeft een grens. Het gaat niet aan, dat bij het vermeerderen der inlandse kerk al maar meer geld van de zending wordt begeerd. Dat is niet vol te houden. Inlandse Christenen moeten leeren zichzelf te helpen. Het is wel onze roeping het Christendom onder heidenen en mohammedanen te brengen, maar niet om het daar ten allen tijde in stand te houden. Het getuigt zelfs eer van wijs beleid, om na het Evangelie te hebben gepredikt en kerken te hebben gesticht, en scholen en andere inrichtingen, zich dan voorzichtig terug te trekken, om het werk elders met kracht op te vatten.

Het geschrevene moet niet den indruk geven, alsof onze Gereformeerde zending bijzondere reden tot klagen heeft; dit is geenszins het geval. Onze inlandse Christenen kennen op verschillende plaatsen groote offervaardigheid; ook moeten wij niet vergeten, dat vooral op Java de Inlanders zeer arm zijn, armer dan in de Buitenbezittingen; en ook moeten wij bedenken, dat wij op Java en Soemba nog maar enkele zendingskerken hebben; en het is niet te eischen, dat deze dadelijk zichzelf kunnen bedruipen; de Inlanders moeten tot zelf-onderhoud worden opgevoed, en er moet geduld, veel geduld worden beoefend.

Toch mag niet aan het doel worden getornd: de zendingkerk zoo spoedig mogelijk financieel onafhankelijk! Overal, dus ook op het zendingsveld, bederft het leunen op anderen het karakter; is het niet vreeselijk, dat er zoo talloos velen zijn in ons land, die o zoo gemakkelijk uit de staatsruif eten en te traag zijn om zichzelf te redden? die altijd een beroep op anderen doen en zelf de handen niet uit de mouwen kunnen steken? Wachten wij er ons voor, om de inlanders op te voeden tot zulke karakterlooze en futloze mensen! Door een onverstandige barmhartigheid kan men de menschen, en ook Christen-inlanders dus, tot in den grond bederven. Waarom zouden zij ook niet bijdragen voor hun nieuwen godsdienst? De oude was ook niet kosteloos!

Nauw in verband hiermee staat het sociale werk. Omdat de Inlanders over het algemeen arm zijn, moet het streven zijn ze te verheffen. En dit doet de zending ook. Al is haar hoofddienst het prediken van het Evangelie, zij leert toch tevens, omdat het Evangelie het leert, dat er gewerkt moet worden, hard gewerkt; en de zending streeft er naar aan de Inlanders gelegenheid tot werken te geven. Al moet hier voorzichtigheid worden betracht, opdat de zending haar eigenlijke karakter niet verlieze, toch moet het zoeken van de maatschappelijke verheffing der inlanders worden toegesneden. Mede om deze reden is het, dat de belangstelling van onze Christen-arbeiders voor de zending gewekt wordt, en zelfs afzonderlijke arbeiders-zendingsconferenties gehouden worden. Zonder het gevaar van overdrijving uit het oog te verliezen, mag toch worden gezegd, dat wij hiermee op den goeden weg zijn. Zal een zendingskerk zichzelf financieel kunnen helpen, dan moet zij eerst zelf financieel bezitten!

Daar ons artikel te lang zou worden, indien wij ook nog over de zelfregering schreven, laten wij dit over voor een volgend artikel.

J. D. WIELENGA.

PERS-SCHOUW.

De predikanten en de sociale vragen van onzen tijd.

Op een der vele theologen-vergaderingen, die vorige week te Utrecht gehouden, sprak Prof. Slotemaker de Bruine over bovenstaand onderwerp. Ik laat hier volgen het verslag uit de „N. R. Ct.“

Spr. wijst op het breede van het onderwerp. Hij schakelt al het economische uit. Aan de sociale vragen is een sociale en een economische zijde; de norm van het sociale naast de wet van het economische. Hij schakelt het laatste uit, omdat dit niet tot het terrein van den predikant behoort. Bijna nooit weet hij er genoeg van; hij behoeft er ook niet genoeg van te weten. Mits hij zich dan ook maar van iedere uitspraak naar elke zijde onthoudt en alleen zich duchtig herinnert, dat er uiterst gewichtige en uiterst netelige economische vragen zijn, waarin men niet mag liefschelden. De taak van den predikant ligt op het zedelijke terrein.

Komt spr. nu tot nadere uitwerking, dan zoekt hij een oriëntatie-punt. Zal niet de veelheid der vragen verbijsteren, dan moet alles onder één licht worden gezien en van uit één punt beoordeeld. Dit vindt ref. in de arbeidersbeweging. Wie deze verstaat, weet althans in theorie den weg door het krenpelhout en kan nu zijn positie bepalen tegenover de patroons, de arbeiders, de boeren, den middenstand, zoo gaak hij als pastor tegenover het sociale leven komt te staan. Hier moet hij „onzen tijd“ vooral aan de wereldgebeurtenissen van November 1918 worden gedacht.

Bij dit vraagstuk zal naar het zooeven gezegde de predikant niet de economische maar de zedelijke vragen moeten behandelen. Spr. zegt dit eerst met het oog op het socialisme. Moet de predikant zich daarvoor of daartegen verklaren? Hij moet zeker waken, dat hij de kerk niet voor het kapitalisme doe kiezen; hij mag zeker niet zich verklaren vóór het socialisme, omdat hij dan over een reeks economische vragen uitspraak doet. Dit klopt niet. Maar spreker ziet de oplossing zoodra men het economische streng van het sociaal-ethische scheidt. Over het economische moet de predikant als zoodanig zwijgen. In iedere uiteenzetting over kapitalisme en socialisme schuilt een reeks economische vragen, waarover predikanten gemeenlijk heen hupelen.

De predikant heeft alleen met het sociaal-ethische van doen. Hij zal de groote zedelijke gevaren onder het kapitalisme moeten zien; maar hij ontkent, dat de mensch in een gemeenschapsbedrijf zich van zelf met toewijding zal geven. De klassenstrijd-leer zal hij moeten bestrijden om het materialisme en om de machtsleer, die daarin werken. Ongetwijfeld is communisme het ideaal. Maar even ongetwijfeld is het in deze wereld onverwerkelijkbaar en in de Heilige Schrift wordt het zeker nergens als eisch aan dit leven gesteld. De predikant zal er in moeten slagen aldus de zedelijke vragen uit het vraagstuk uit te lichten en alleen deze te behandelen.

Spr. vraagt, of aldus het christendom niet moet werken zonder maatschappelijk perspectief? Hij antwoordt, dat de Bijbel nooit een ideale wereld voor spiegelt als resultante van regelmatige wereldontwikkeling en dat hier de diepe tragedie van het christendom ligt. Hij wijst op het andere perspectief; namelijk om in deze wereldverhoudingen voor God te werken.

Hiermede heeft hij, zoo meent spr., reeds een der grondbeginselen aangeduid. De overtuiging, dat deze wereld evenzeer Gods terrein is als de hemel, is door de gereformeerde tegenover iedere pietistische beschouwing terecht vooropgezet; zij is van het grootste belang voor de bepaling van de houding tegenover alle sociale strevingen. Daarnaast sta de groote gedachte aan het recht, waarom het op sociaal terrein te doen is in tegenstelling met de liefdadigheid. De samenhang der menschen eischt organisatie als een middel om den zuiveren weg te vinden tusschen mechanisme en onthindig.

Van uit al deze stellingen zoekt nu spr. het antwoord op de vraag, hoe de predikant tegenover de sociale vragen staan moet.

Kiest hij in deze grondgedachten zijn uitgangspunt, dan kan hij al dadelijk thetisch en positief optreden zonder de noodzaak om in ieder voorkomend geval ietwat angstig zich een weg of een lekking

te zoeken. Hij kan frisch staan en aan de anderen forsche lijnen geven. Met name is nu de vraag beantwoord, die zeker vele predikanten telkens beantwoordt, of zij niet door aanraking met het sociale partij moeten kiezen naar de zijde der patroons of der arbeiders; doen zij dit niet, dan bevredigen zij niemand; doen zij het wel, dan stooten zij een deel hunner gemeente van zich af, voor wie zij dus geen zegen meer kunnen wezen. Spr. ontkent, dat hier een keuze is; dit kan alleen gezegd worden door wie op klassenstrijd-standpunt staan en dezen komen onder de burgers en de goedgevoerde evengoed voor als onder de arbeiders. Maar spr. acht dit standpunt verwerpelijk.

Tenslotte wijst spr. op eenige speciale vragen. Hij lot op de prediking en weegt het voor en tegen van sociale prediking af. Hij wijst op de enorme kansen van het catechetisch onderwijs, waar allerlei misverstand kan worden weggeruimd en aan de jonge menschen richtlijnen voor hun sociale oordeel kunnen worden meegegeven. Hij dringt er op aan, dat bij het huisbezoek de valsche begrippen omtrent sociaal streven, staking, arbeidersbeweging en dergelijke worden bestreden. Eindelijk vergelijkt hij het Roomsche en het Protestantische standpunt inzake de bevoegdheid van de Kerk op deze punten en waarschuwt er tegen, dat de Kerk ander dan zedelijk gezag oefene.

Hij eindigt met de hoop uit te spreken, dat predikanten in het voorgedragene eenige aanwijzing voor hun practisch leven mogen kunnen vinden.

Dalende belangstelling.

In zijn overzicht van de predikantenvergaderingen wijst „Het Vaderland“ op de verminderde belangstelling bij de moderne predikanten:

Dit jaar waren er slechts 164 bezoekers, het vorig jaar 198, het jaar daarvoor 228. Terwijl jaren van 250 zeer gewoon plachten te zijn, en ons zelfs een getal van even boven de 300 voor den geest staat. Merkt op uw saek, modernen!

Eerst liet het volk de moderne predikanten voor leegte banken staan!

Nu laten de moderne predikanten op hun beurt de referenten voor slinkende vergaderingen staan! Als dit geen aftakeling is, wat is het dan?

Het Oude Testament.

Hoeveel veranderingen de Modernen al hebben doorgemaakt, laat zich moeilijk gissen. Telkens wendden zij het over een anderen boeg. Nu zijn er weer, die den oudtestamentischen kant uitgaan. Dr A. Kuyper heeft het over hen in de „Gereform. Kb. voor Rotterdam“:

Het kan verkeeren, zeide eens Brederoo. Aan dit bekende woord dachten wij, toen wij onlangs een artikel lazen, waarin er op gewezen werd, dat er in den tegenwoordigen tijd zooveel meer waardeering is voor het Oude Testament.

Wij hebben een tijd gehad, dat de Gereformeerden zeer in het bijzonder niet alleen voor de canoniciteit maar ook voor de rijke betekenis van het Oude Testament moesten opkomen. Het werd in zoe breedten kring gezegd, dat de tijd van het Oude Testament voorbij was, dat wij niets te doen hebben met die wet der ceremoniën en met het tijdwoord der profeten, dat wij leefden in den tijd van het Nieuwe Testament en dat alleen de Evangelien en de brieven der apostelen voor ons zin en betekenis hadden, dat niet weinigen onder de Christenen het Oude Testament niet eens meer lazen, en dat zelfs velen een Bijbel hadden, waarin het Oude Testament ontbrak.

Hoe hebben de Gereformeerde predikanten hier tegen voortdurend gewaarschuwd, en het den leden der gemeente voorgelouden, dat ze zich niet een halven maar een heelen Bijbel moesten aanschaffen, waarin Oud. en Nieuw Testament beide te vinden waren, en dat ze in beide deelen van den Bijbel getrouwelijk moesten lezen. Daarover is menig bitter en hoos woord gesproken. En in kringen, waarin men alleen het Nieuwe Testament las, werd van uit de hoogte gesproken over de Gereformeerden, die „oudtestamentisch“ waren. Men verstond het daar niet, dat men het Oude Testament kan lezen tot zijn stichting en onderwijzing, en toch „nieuwtestamentisch“ zijn! Het Oude en Nieuwe Testament brengen ons samen het volle Woord Gods. Het Nieuwe Testament ligt besloten in het Oude, en het Oude Testament komt tot het volle licht in het Nieuwe.

Maar in den laatsten tijd worden er hier en daar stemmen behuisterd, die ons tot de overtuiging brengen, dat er een merkwaardige kentering in de geesten is, dat men terugkomt van zijn minachtend oordeel over het Oude Testament, en ook voor dat deel van het Woord Gods meerdere aandacht en eerbied vraagt.

Een Engelsche schrijver gaat zoover, dat hij in een artikel schreef, dat de God van de nobelste psalmen is de God der moderne vroomheid. Wij laten het voor zijn rekening om eenige psalmen uit te zoeken, en die te rubriceren onder de nobelste. En wij weten ook wel, wat die „moderne vroomheid“ beteekent, namelijk, dat het Christelijk element daarin ten eenenmale ontbreekt. Het stuit ons tegen de borst als een moderne de nobelste psalmen een juiste uiting vindt voor de moderne vroomheid.

Maar wat wel treffend is, is deze uitspraak: „de ervaring leert, dat juist het Oude Testament meer dan het Nieuwe indruk maakt op het gemoed en de verbeelding van den modernen mensch, die voor het eerst met den Bijbel in aanraking komt. Niet alleen boeien de kleurrijke verhalen uit de vaderlandsche historie der Joden de jeugdighe catechisanten vaak sterker, dan de meer sober gehouden legenden der Oud-Christelijke Kerk. Maar ook heeft de hevigere dramatiek van het Oude